

УДК 004.056:330.341.1.

[https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5\(25\)-63-74](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5(25)-63-74)

**Гнатенко Валерій Сергійович**,  
кандидат економічних наук, науковий співробітник ДЗ “Науково-практичний медичний реабілітаційно-діагностичний центр МОЗ України”, м. Костянтинівка, Донецька область, Україна, 85110, вул. О. Невського, 14, тел. (06272) 6-23-50, e-mail: rdckonst@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-2659-9202>

**Гнатенко Валерій Сергеевич**,  
кандидат экономических наук, научный сотрудник ГУ “Научно-практический медицинский реабилитационно-диагностический центр МЗ Украины”, г. Константиновка, Донецкая область, Украина, 85110, ул. А. Невского, 14, тел. (06272) 6-23-50, e-mail: rdckonst@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-2659-9202>

**Hnatenko Valeriy Serhiyovych**,  
Candidate of Economic Sciences, chief researcher of the State Institution “Scientific and Practical Medical Rehabilitation and Diagnostic Center of the Ministry of Health of Ukraine”, 85110, Ukraine, Donetsk region, Kostiantynivka, Al. Nevskogo Str. 14, tel. (06272) 6-23-50, e-mail: rdckonst@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-2659-9202>



---

## ІНФОРМАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ФАКТОР СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

**Анотація.** Розкрито сутність поняття “інформаційно-економічна безпека” та її роль у забезпеченні стабільного розвитку держави.

Економіка інформаційного суспільства (або інформаційна економіка) орієнтована на стрімке зростання інформаційних ресурсів, і не може розвиватися без широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій. Суб’єкти ринкової економіки здійснюють свою діяльність в умовах, коли інформація, інформаційні взаємовідносини, тай взагалі, всі основні складові процесу інформатизації набувають все більшої значущості. Тому комплексна інформаційна безпека виступає запорукою забезпечення економічної безпеки. Вони органічно доповнюють одна одну і нерозривно пов’язані не тільки з практичної точки зору, але і в понятійному відношенні.

Запропоновано розглядати в комплексі інформаційну компоненту економічної безпеки й економічний аспект інформаційної безпеки в якості єдиної

сфери діяльності, що забезпечує безпеку в управлінській, енергетичній, фінансовій, техніко-виробничій, технологічній та інших областях, що мають істотний вплив на національну безпеку та забезпечують стабільний розвиток держави.

Приведене визначення інформаційно-економічної безпеки: комплексна система, що забезпечує захист життєво важливих інтересів громадян, суспільства та держави в економічній сфері від внутрішніх і зовнішніх інформаційних загроз. Останні в такому визначенні набувають статусу інформаційно-економічних загроз — сукупності умов, факторів і подій, що визначає ефективність внутрішніх і зовнішніх деструктивних інформаційних впливів на економічний стан країни, тим самим створюючи небезпеку економічно важливим інтересам особистості, суспільства і держави.

Запропоновано сформувати нову міждисциплінарну галузь наукових знань, основним призначенням якої буде розробка шляхів і способів використання інформаційного середовища для вирішення завдань економічної безпеки. Теорія інформаційно-економічної безпеки має охоплювати не тільки опис інформаційних взаємовідносин в економіці, а й їх взаємозв'язок із національною безпекою.

**Ключові слова:** інформаційна безпека, економічна безпека, інформаційно-економічна безпека.

## **ИНФОРМАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ КАК ФАКТОР СТАБИЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВА**

**Аннотация.** Раскрыта сущность понятия “информационно-экономическая безопасность” и ее роль в обеспечении стабильного развития государства.

Экономика информационного общества (или информационная экономика) ориентирована на стремительный рост информационных ресурсов, и не может развиваться без широкого использования информационно-коммуникационных технологий. Субъекты рыночной экономики осуществляют свою деятельность в условиях, когда информация, информационные взаимоотношения, да вообще, все основные составляющие процесса информатизации приобретают все большую значимость. Поэтому комплексная информационная безопасность выступает залогом обеспечения экономической безопасности. Они органично дополняют друг друга и неразрывно связаны не только с практической точки зрения, но и в понятийном отношении.

Предложено рассматривать в комплексе информационную компоненту экономической безопасности и экономический аспект информационной безопасности в качестве единой сферы деятельности, обеспечивающей безопасность в управленческой, энергетической, финансовой, технико-производственной, технологической и других областях, оказывающих существенное влияние на национальную безопасность и обеспечивающих стабильное развитие государства.

Приведено определение информационно-экономической безопасности: комплексная система, обеспечивающая защиту жизненно важных интере-

сов граждан, общества и государства в экономической сфере от внутренних и внешних информационных угроз. Последние в таком определении приобретают статус информационно-экономических угроз — совокупности условий, факторов и событий, которая определяет эффективность внутренних и внешних деструктивных информационных воздействий на экономическое состояние страны, тем самым создавая опасность экономически важным интересам личности, общества и государства. Предложено сформировать новую междисциплинарную область научных знаний, основным назначением которой будет разработка путей и способов использования информационной среды для решения задач экономической безопасности. Теория информационно-экономической безопасности должна охватывать не только описание информационных взаимоотношений в экономике, но и их взаимосвязь с национальной безопасностью.

**Ключевые слова:** информационная безопасность, экономическая безопасность, информационно-экономическая безопасность.

### **INFORMATION AND ECONOMIC SECURITY AS A FACTOR OF STABLE DEVELOPMENT OF THE STATE**

**Abstract.** The article reveals the essence of the concept of ‘information and economic security’ and its role in ensuring the stable development of the state.

The economy of the information society (or information economy) is focused on the rapid growth of information resources, and can not develop without the widespread use of information and communication technologies. The subjects of a market economy carry out their activities in an environment where information, information relations, and in general, all the main components of the informatization process are becoming increasingly important. Therefore, comprehensive information security is the key to economic security. They organically complement each other and are inextricably linked not only from a practical point of view, but also in conceptual terms.

It is proposed to consider the information component of economic security and the economic aspect of information security as a single area of activity that provides security in administration, energy, financial, technical and production, technological and other areas that have a significant impact on the national security and ensure sustainable development of the state.

The definition of information and economic security is given: a comprehensive system that protects the vital interests of the citizens, society and the state in the economic sphere from internal and external information threats. The latter in this definition acquire the status of information and economic threats — a set of conditions, factors and events that determine the effectiveness of internal and external destructive information influences on the economic condition of the country, thereby endangering the economically important interests of the individual, society and the state.

It is proposed to form a new interdisciplinary field of scientific knowledge, the main purpose of which will be to develop ways and means of using the information

environment to solve problems of economic security. The theory of information and economic security should cover not only the description of information relations in the economy, but also their relationship with the national security.

**Keywords:** information security, economic security, information and economic security.

---

**Постановка проблеми.** У сучасних умовах процес успішного функціонування і економічного розвитку держави залежить від прийняття якісних і своєчасних управлінських рішень, які формуються на основі ретельного і всебічного аналізу інформації, що надходить як з внутрішнього, так і з зовнішнього середовища. Економіка інформаційного суспільства (або інформаційна економіка) формує нові правила господарювання в процесах виробництва, розподілу і споживання суспільних благ. Вона орієнтована на стрімке зростання інформаційних ресурсів, на постійну зміну зовнішньої обстановки, відрізняється мобільністю і не може розвиватися без широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Інформація стала одним з важливих управлінських ресурсів нарівні з людськими, фінансовими і матеріальними. З підвищенням ролі інформації сформувалося інформаційне середовище, яке вимагає захисту від несанкціонованого або ненавмисного впливу на рівні держави, регіону, і навіть окремих підприємств. З розвитком інформаційного суспільства, в якому здійснюють свою діяльність суб'єкти ринкової економіки, інформація, інформаційні взаємовідносини, та й взагалі, всі основні складові процесу інформатизації набувають

все більшої значущості. Тому комплексна інформаційна безпека виступає запорукою забезпечення економічної безпеки. Вони органічно доповнюють одна одну і нерозривно пов'язані не тільки з практичної точки зору, а й в понятійному відношенні. У науковій-практичній літературі ці поняття в основному розглядаються окремо, що з нашої точки зору, в умовах "інформаційного буму" неефективно для аналізу, планування і забезпечення процесу успішного функціонування і економічного розвитку держави.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Інформаційну безпеку, проблеми захисту національного інформаційного простору досліджували у своїх роботах О. Панченко [1–3], У. Ільницька [4], Ю. Лісовська [5], Ю. Муравська [6], А. Марущак [7] та ін. Дослідженням питань системи економічної безпеки присвячені багато праць, серед яких роботи таких вчених, як П. Друкер, К. Мак-Коннел, Й. Шумпетер та ін. Економічна безпека досліджується також у працях таких вітчизняних науковців, як О. Барановський, А. Гальчинський, Т. Клебанова, О. Малиновська, А. Мокій, В. Шлемко та ін. Робіт, що досліджують взаємозв'язок інформаційної та економічної безпеки, порівняно мало. Можна виокремити таких авторів, як Р. Тимаєв [8],

М. Колбанев [9]. Т. Микитенко [10], В. Нехай [11]. Однак їхні дослідження або спрямовані на дуже вузьку тематику, або не досягають потрібної для даного дослідження повноти.

**Формулювання цілей (мети) статті.** Розкрити сутність поняття “інформаційно-економічна безпека” та її роль у забезпеченні стабільного розвитку держави.

**Виклад основного матеріалу.** Як інформаційну, так і економічну безпеку можна аналізувати, спираючись на базове поняття “безпека”. У теорії безпеки життєдіяльності добре відома аксіома про потенційну небезпеку: “Всі дії людини і всі компоненти середовища існування, насамперед, технічні засоби і технології, крім позитивних властивостей і результатів, мають здатність генерувати травмуючі і шкідливі фактори. При цьому, будь-яка нова позитивна дія або результат неминуче супроводжуються виникненням нових негативних факторів”. [12]. В умовах епохи турбулентності, детально дослідженої О. Панченком, цей принцип правомірно використовувати для оцінки не тільки технічних, а й соціальних, економічних, політичних систем. Невизначеність середовища, в якій протікає життя людини (в тому числі й інформаційного), нестійкість соціальних і природних процесів змушує розглядати це середовище як потенційне джерело різних небезпек, загроз, факторів ризику і приймати запобіжні безпекові заходи.

Н. Луман ототожнює безпеку зі збереженням і розуміє як відсутність втрат за рахунок індивідуальної калькуляції ризиків, успішного конструювання ситуації [13]. Схоже

трактування пропонує А. Поздняков [14], де безпека визначається як захищеність цінностей суб’єкта (держави, суспільства, особистості) від небайдужого для цього суб’єкта збитку.

На основі екстраполяції наведених визначень безпеки на інформаційну площину та доробок інших дослідників, можна виокремити три складові смислового змісту узагальненого поняття інформаційної безпеки.

*Першою* складовою є забезпечення інформаційних потреб суб’єктів, які включені в інформаційне середовище. Не може бути забезпечена інформаційна безпека суб’єкта без наявності у нього необхідній інформації. Інформаційні потреби різних суб’єктів не однакові, проте у будь-якому випадку відсутність необхідної інформації може мати і, як правило, має негативні наслідки. Ці наслідки можуть носити різний характер, їх тягар залежить від складу відсутньої інформації.

Щоб забезпечити інформаційні потреби, інформація повинна відповідати певним вимогам. По-перше, інформація має бути відносно повною. Відносно тому, що абсолютно повної інформації жоден суб’єкт мати не може. Повнота інформації характеризується її достатністю для прийняття правильних рішень. По-друге, інформація має бути достовірною, бо спотворена інформація приводить до прийняття неправильних рішень. По-третє, інформація має бути своєчасною, оскільки необхідні рішення ефективні лише тоді, коли вони приймаються вчасно.

Вимоги повноти, достовірності і своєчасності інформації відносять-

ся не лише до її первинного статусу. Ці вимоги мають силу на весь час циркуляції інформації, тому що їх порушення на стадії подальшого використання інформації також може призвести до неправильних рішень або взагалі до неможливості ухвалення рішень, як і порушення статусу конфіденційності може знецінити інформацію. Тому інформація має бути захищена від дій, що порушують її статус. А це відноситься до сфери безпеки інформації. Отже, забезпечення безпеки інформації має бути *другою* складовою інформаційної безпеки.

До ухвалення неправильних рішень може призвести не лише відсутність необхідної інформації, але і наявність шкідливої, небезпечної для суб'єкта інформації, яка найчастіше цілеспрямовано нав'язується. Це вимагає забезпечення захисту суб'єктів інформаційних відносин від негативної інформаційної дії, і це має бути *третьою* складовою інформаційної безпеки.

Враховуючи ці три складові, можна сформулювати наступне визначення: *інформаційна безпека — стан інформаційного середовища, що забезпечує задоволення інформаційних потреб суб'єктів інформаційних відносин, безпеку інформації і захист суб'єктів від негативної інформаційної дії.*

Виходячи з наведеного визначення, загрози інформаційної безпеки можна розділити на: а) порушення безпеки інформації, тобто загрози об'єктивній складовій; б) порушення безпеки об'єкта/суб'єкта захисту внаслідок незадоволення його інформаційних потреб або деструктивних

інформаційних дій, тобто загрози суб'єктивній складовій.

У контексті національної безпеки інформаційна безпека може розглядатися, з одного боку, як самостійний її елемент, а з іншого — як інтегрована складова будь-якої іншої безпеки: військової, економічної, політичної і т. д. У такому руслі більш повним визначенням інформаційної безпеки можна вважати наступне (У. Ільницька): “інформаційна безпека — це стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави, при якому зводиться до мінімуму завдання шкоди через неповноту, невчасність та невірогідність інформації, негативний інформаційний вплив, негативні наслідки функціонування інформаційних технологій, а також через несанкціоноване поширення інформації”. Але і це визначення не розкриває всю сутність поняття, адже воно дається в статичних категоріях. Найдоречнішим видається динамічний підхід, який показує дії задля забезпечення належного стану суб'єкта. Релевантним у цьому плані виглядає визначення А. Урсул, Т. (Ф). Цирдя [15]: інформаційна безпека — “здатність держави, суспільства, соціальної групи, особистості, по-перше, забезпечити з певною ймовірністю достатні і захищені соціальний інтелект і інформаційний ресурс, оптимальну соціальну ентропію і інформаційне середовище для підтримки життєдіяльності і життєздатності, стійкого функціонування і розвитку соціуму; по-друге, протистояти інформаційним небезпекам і загрозам, негативним інформаційним впливам на індивідуальну і суспільну свідо-



мість і психіку людей, а також на комп'ютерні мережі та інші технічні джерела інформації; по-третє, виробляти особистісні та групові навички та вміння безпечної поведінки; по-четверте, підтримувати постійну готовність до адекватних заходів в інформаційному протиборстві, ким би воно не було нав'язане; по-п'яте, постійно і послідовно за певною безпечною програмою “вмонтувати” штучний інтелект у суспільне середовище”.

Щодо сучасного трактування поняття “економічна безпека”, воно досить неоднозначне, і це свідчить про те, що не існує єдиного підходу до її визначення, так як сутність даної категорії залежить від безлічі обставин, якими характеризується соціально-економічна система. Як і інформаційна, економічна безпека може трактуватися як у статичному, так і в динамічному вигляді. Так, Т. Микитенко наводить таке визначення: “Економічна безпека — стан національної економіки, який дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, що сприяє створенню надійної та забезпеченої всіма необхідними засобами держави, захищеності національно-державних інтересів у сфері економіки”. Л. Абалкін розглядає економічну безпеку як “сукупність умов і факторів, що забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність і стійкість, здатність до постійного відновлення і самовдосконалення” [16]. Т. Сак вважає, що економічна безпека — це свого роду забезпечення в довгостроковій перспективі таких систем показників, як [17]:

- економічна незалежність (фінансова, сировинно-ресурсна, інноваційна тощо);
- економічна стабільність (рівень розвитку, що гарантує відчуття безпеки сьогодні та в майбутньому);
- економічний розвиток (інноваційно-інвестиційна активність, реструктуризація, фінансове оздоровлення).

Такий підхід до трактування суті економічної безпеки (країни, регіону, підприємства), на думку автора, відображає її основне функціональне значення: збереження економічної самостійності та досягнутого рівня, а також підвищення конкурентоспроможності й розширення можливостей подальшого розвитку. Саме тому економічну безпеку варто розглядати не лише як стан захищеності національних інтересів, а й наявність й можливість застосування інструментів впливу на економічні процеси для гарантування добробуту в довгостроковому періоді.

Основним недоліком у розгляді сутності та змісту економічної безпеки, на нашу думку, є недостатня увага щодо інформаційного фактора — у кращому випадку він розглядається як елемент забезпечення економічної безпеки в ізольованій інформаційній сфері. Разом з тим, якщо вважати, що об'єктом економічної безпеки є економічна система держави, то в умовах переходу до інформаційного суспільства інформаційна безпека стає найбільш важливим і самостійним елементом цієї системи. Це визначається наступними аспектами, тісно пов'язаними з необхідністю реалізації різних інформаційних процесів.

По-перше, стан економічної безпеки оцінюється об'єктивною системою параметрів, критеріїв та індикаторів, що визначають порогові значення функціонування економічної системи. Навмисне або ненавмисне перекручення такої інформації може призвести до помилкових управлінських рішень, здатним завдати істотного економічного збитку.

По-друге, економічна система схильна до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, формування більшої частини з яких засноване на використанні закритої інформації економічного та іншого характеру.

По-третє, економічна безпека створює сприятливі умови для реалізації державної стратегії економічного розвитку на короткостроковий і довгостроковий періоди.

По-четверте, економічна безпека є елементом антикризового управління економікою, що виключає використання неефективних економічних концепцій, впроваджуваних ззовні.

Таким чином, інтенсивна інформатизація економічних процесів призвела до того, що проблеми економічної безпеки все тісніше переплітаються з інформаційною безпекою. У свою чергу, інформаційна безпека набуває істотного економічного аспекту. Це пояснюється перетворенням інформації в товар і найважливіший ресурс розвитку економіки, динамічним розвитком ринку інформації, зростанням питомої ваги інформаційно-комунікаційних секторів економіки.

Власне, і морфологічний аналіз інтерпретацій економічної й інформаційної безпеки дає змогу зробити висновок, що обидва поняття мають

багато спільного. Вибравши ключові складові, що формують семантичне ядро обох понять, можна інтегрувати їх в одну структуру. Тобто пропонується розглядати в комплексі інформаційну компоненту економічної безпеки і економічний аспект інформаційної безпеки в якості єдиної сфери діяльності, що забезпечує безпеку в управлінській, енергетичній, фінансовій, техніко-виробничій, технологічній та інших областях, що мають істотний вплив на національну безпеку та забезпечують стабільний розвиток держави.

З урахуванням викладеного, під інформаційно-економічною безпекою пропонується розуміти *комплексну систему, що забезпечує захист життєво важливих інтересів громадян, суспільства та держави в економічній сфері від внутрішніх і зовнішніх інформаційних загроз*. Останні в такому визначенні набувають статусу інформаційно-економічних загроз — сукупності умов, факторів і подій, яка визначає ефективність внутрішніх і зовнішніх деструктивних інформаційних впливів на економічний стан країни, тим самим створюючи небезпеку економічно важливим інтересам особистості, суспільства і держави.

Найбільш характерними прикладами таких загроз є: викрадання (модифікація, спотворення тощо) економічної інформації; розкрадання інформаційних продуктів, що забезпечують економічне зростання країни; порушення функціонування інформаційно-комунікаційних систем і руйнування інформаційної інфраструктури; інформаційні атаки щодо суб'єктів економічних відносин; не-



передбачувані економічні проблеми внаслідок соціально-політичної турбулентності; зміна світогляду керівного складу країни і/або ключових економічних структур шляхом інформаційно-психологічного впливу.

Враховуючи погляди дослідників у цій сфері та спираючись на власний досвід, можна стверджувати, що рішення задач забезпечення інформаційно-економічної безпеки має бути сфокусовано навколо найбільш важливих і гострих проблем, що впливають на економічний стан держави:

1. Розвиток науково обґрунтованих поглядів на взаємопроникнення економічних та інформаційних процесів на новому етапі розвитку суспільства, що дасть змогу удосконалити нормативно-правову базу щодо регламентації питань використання переваг інформатизації в розвитку економіки країни.

2. Вивчення сутності перспективних інформаційно-економічних загроз та ризиків, що дасть змогу своєчасно і об'єктивно прогнозувати погіршення інформаційно-економічної обстановки і можливі збитки життєво важливим інтересам особистості, суспільства і держави.

3. Побудова ефективних концепцій інформаційної протидії в економічній сфері, що створить передумови для запобігання політичної дестабілізації в державі внаслідок невдоволення суспільства своїм економічним становищем і якістю життя.

4. Створення перспективних інформаційних продуктів, інформаційних технологій і засобів автоматизації, що нівелює залежність росту інформаційної економіки від зарубіжних виробників.

5. Можливість порушення режимів функціонування державних і суспільних інформаційно-комунікаційних систем та руйнування інформаційної інфраструктури країни або її основних компонент.

Рішення перерахованих проблем вимагає формування нової міждисциплінарної області наукових знань, основним призначенням якої буде розробка шляхів і способів використання інформаційного середовища для вирішення завдань економічної безпеки. Основною метою теорії інформаційно-економічної безпеки має стати не просто опис інформаційних взаємовідносин в економіці, а й обґрунтування їх взаємозв'язку і взаємозумовленості зі станом національної безпеки. У числі головних завдань теорії інформаційно-економічної безпеки можна виділити:

- вивчення впливу змін в інформаційному суспільстві на темпи розвитку економіки країни, регіонів, корпорацій та окремих господарюючих суб'єктів;

- виявлення механізмів формування і розвитку внутрішніх і зовнішніх інформаційно-економічних загроз та методів інформаційної боротьби у сфері економіки;

- дослідження закономірностей інформаційного впливу на світогляд економічної еліти країни.

Для проведення наукових досліджень у цій сфері знадобляться спільні зусилля різних фахівців (економістів, фахівців з інформаційних систем, юристів та ін.).

### **Висновки.**

1. Сучасний розвиток суспільства характеризується інтеграцією безпекових аспектів економічних

та інформаційних процесів, що диктує необхідність створення єдиної сфери діяльності у забезпеченні інформаційно-економічної безпеки — комплексної системи, що забезпечує захист життєво важливих інтересів громадян, суспільства та держави в економічній сфері від внутрішніх і зовнішніх інформаційних загроз.

2. Беручи до уваги той факт, що досягнення певного рівня інформаційної безпеки гарантує відповідний рівень економічної безпеки, можна зробити висновок про те, що поняття “інформаційно-економічна безпека” об’єднує тісно пов’язані між собою напрями діяльності держави, що гарантують її стабільний і прогресивний розвиток.

3. Пропонується сформуванню нову міждисциплінарну сферу наукових знань, основним призначенням якої буде розробка шляхів і способів використання інформаційного середовища для вирішення завдань економічної безпеки. Теорія інформаційно-економічної безпеки має охоплювати не тільки опис інформаційних взаємовідносин в економіці, а й їх взаємозв’язок із національною безпекою.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Панченко О. А., Банчук Н. В.* Информационная безопасность личности: монография. Киев: КИТ, 2011. 672 с.
2. *Панченко О. А.* Информационно-психологическая безопасность в эпоху турбулентности: монография. К.: КВИЦ, 2020. 472 с.
3. *Панченко О. А.* Інформаційна безпека в епоху турбулентності: державно-управлінський аспект: монографія. К.: КВИЦ, 2020. 332 с.
4. *Льницька У.* Інформаційна безпека України: сучасні виклики, загрози та механізми протидії негативним інформаційно-психологічним впливам // Політичні науки. 2016. Вип. 2. № 1. С. 27–32.
5. *Лисовская Ю. П.* Информационная безопасность в современном глобализованном мире // Веснік БДУ. 2015. № 2. С. 93–97.
6. *Муравська (Якубівська) Ю. Є.* Інформаційна безпека суспільства: концептуальний аналіз // Економіка і суспільство. 2017. Вип. 9. С. 289–294.
7. *Марущак А. І.* Дослідження проблем інформаційної безпеки у юридичній науці // Правова інформатика. 2010. № 3(27). С. 17–21.
8. *Тимаев Р. А.* Понятие информационно-экономической безопасности предприятия. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/93810/16-Timaev.pdf?sequence=1> (дата звернення: 03.12.2020).
9. *Колбанев М. О., Коршунов И. Л., Левкин И. М.* Информатизация и информационно-экономическая безопасность. Россия и Санкт-Петербург: экономика и образование в XXI веке: сб. докладов. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский гос. экон. ун-т. 2016. С. 159–163. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=27484674&> (дата звернення: 03.12.2020).
10. *Микитенко Т. В., Петровська І. О., Рогов П. Д.* та ін. Проблеми інформаційної безпеки суб’єктів господарювання в Україні та можливі шляхи їх вирішення в сучасних умовах: зб. наук. пр. Центру воєнно-стратегічних досліджень Нац. ун-ту оборони України ім. Івана Черняхівського. 2016. URL: <http://znp-cvds.nouou.org.ua/article/>

- download/126694/121598 (дата звернення: 03.12.2020).
11. *Нехай В. А., Нехай В. В.* Інформаційна безпека як складова економічної безпеки підприємств // *Наук. вісн. Міжнарод. гуманітарного ун-ту.* 2017. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-2-2017/30.pdf> (дата звернення: 03.12.2020).
  12. *Безопасность жизнедеятельности: учеб. для вузов / под общ. ред. С. В. Белова.* М.: Высш. шк. 1999. 40 с.
  13. *Luhman N.* Risk: a sociological theory. N.Y.: Aldine de Gruyter. 1993. 236 p.
  14. *Поздняков А. И.* Сравнительный анализ основных методологических подходов к построению теории национальной безопасности // *Национальные интересы: приоритеты и безопасность.* 2013. № 21 (210). С. 46–53.
  15. *Урсул А. Д., Цырдя Т. (Ф). Н.* Информационная безопасность. Сущность, содержание и принципы ее обеспечения. URL: <http://security.ase.md/publ/ru/pubru22.html> (дата звернення: 03.12.2020).
  16. *Абалкин Л. И.* Экономическая безопасность России : угрозы и их отражение // *Вопросы экономики.* 1994. № 12. С. 4–13.
  17. *Сак Т. В.* Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції // *Інноваційна економіка.* 2013. № 6 [44]. С. 336–340.
  3. *Panchenko O. A.* (2020). *Informatsiyna bezpeka v epokhu turbulentnosti: derzhavno-upravlinskiy aspekt: monografiya.* [Information security in the era of turbulence: public administration aspect: monograph]. Kyiv: KVITS. [in Ukraine].
  4. *Ilnytska U.* (2016). *Informatsijna bezpeka Ukrainy: suchasni vyklyky, zahrozy ta mekhanizmy protydivi nehatyvnyim informatsijno-psykholohichnym vplyvam* [Information security of Ukraine: extraordinary wikis, threats and mechanisms of negative information and psychological influences]. *Politychni nauky – Political science,* 2(1), 27–32 [in Ukraine].
  5. *Lisovskaja Ju. P.* (2015). *Informacionnaja bezopasnost v sovremennom globalizovannom mire* [Information security in the modern globalized world]. *Vesnik BDU – Bulletin of the BSU,* 2, 93–97 [in Russian].
  6. *Muravska (Yakubivska) Yu. Ye.* (2017). *Informatsijna bezpeka suspil'stva: kontseptualnyj analiz* [Information security of society: conceptual analysis]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society,* 9, 289–294 [in Ukraine].
  7. *Maruschak A. I.* (2010). *Doslidzhennia problem informatsijnoi bezpeky u iurydychnij nautsi* [Subsequent problems of informational safety in legal science]. *Pravova informatyka – Legal informatics,* 3(27), 17–21 [in Ukraine].
  8. *Timaev R. A.* (2020). *Ponyatiye informatsionno-ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiya.* [The concept of information and economic security of the enterprise]. URL: <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/93810/16-Timaev.pdf?sequence=1> [in Russian].
  9. *Kolbanev M. O., Korshunov I. L., Levkin I. M.* (2016). *Informatizatsiya*

## REFERENCES

1. *Panchenko O. A.* (2011). *Informacionnaja bezopasnost lichnosti: monografija* [Personal Information Security: Monograph]. Kyiv: KIT. [in Russian].
2. *Panchenko A. A.* (2020). *Informatsionno-psykholohicheskaya bezopasnost v epokhu turbulentnosti: monografiya* [Information and psychological security

- i informatsionno-ekonomicheskaya bezopasnost. [Informatization and information and economic security]. *Sbornik dokladov. Sankt-Peterburg. Izdatelstvo: Sankt-Peterburgskiy gosudarstvennyy ekonomicheskiiy universitet*. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=27484674> & [in Russian].
10. Mykytenko T. V., Petrovska I. O., Rohov P. D., ta insh. (2020). Problemy informatsiynoyi bezpeky subyektiv hospodaryuvannya v Ukrayini ta mozhlyvi shlyakhy yikh vyrishennya v suchasnykh umovakh. [Problems of information security of business entities in Ukraine and possible ways to solve them in modern conditions]. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voyenno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrayiny imeni Ivana Chernyakhovskoho*. URL: <http://znp-cvds.nuou.org.ua/article/download/126694/121598> [in Ukraine].
  11. Nekhay V. A., Nekhay V. V. (2017). Informatsiyna bezpeka yak skladova ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstv. [Information security as a component of economic security of enterprises]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-2-2017/30.pdf> [in Ukraine].
  12. Belova S. V. (1999). *Bezopasnost zhiznedeyatelnosti: ucheb. dlya vuzov*. [Life safety: textbook for universities]. Moscow: Vysshaya shkola. [in Russian].
  13. Luhman N. *Risk: a sociological theory*. N.Y.: Aldine de Gruyter. 1993. 236 p.
  14. Pozdnyakov A. I. (2013). Sravnitelnyy analiz osnovnykh metodologicheskikh podkhodov k postroyeniyu teorii natsionalnoy bezopasnosti. [Comparative analysis of the main methodological approaches to the construction of the theory of national security]. *Natsionalnyye interesy: priority i bezopasnost — National interests: priorities and security*, 21(210), 46–53 [in Russian].
  15. Ursul A. D., Tsyrdya T. (F). N. (2020). *Informatsionnaya bezopasnost. Sushchnost, sodержaniye i printsipy yeye obespecheniya*. [Information security. Essence, content and principles of its provision]. URL: <http://security.ase.md/publ/ru/pubru22.html>. [in Russian].
  16. Abalkin L. I. (1994). Ekonomicheskaya bezopasnost Rossii: ugrozy i ikh otrazheniye. [Economic security of Russia: threats and their reflection]. *Voprosy ekonomiki — Economic issues*, 12, 4–13. [in Russian].
  17. Sak T. V. (2013). Ekonomichna bezpeka Uukrayiny: ponyattya, struktura, osnovni tendentsiyi. [Economic security of Ukraine: concept, structure, main tendencies]. *Innovatsiyana ekonomika — Innovative economy*, 6(44), 336–340 [in Ukraine].